

ד' בטבת, התשע"ט
12/12/2018
441241718

על זמינות נשק והתאבדויות – נייר עמדה

המועצה הלאומית למניעת אובדנות

ב- 20 לאוגוסט נכנסה לתוקפה תקנתו של השר לבטי"פ להנמכת רף הזכאות להחזקת כלי נשק. משמעות הדבר, על פי ההערכות הזהירות, היא תוספת של עשרות אלפי כלי נשק לסביבה האזרחית. לתקנה זו להערכת המועצה עלולה להיות השלכה ישירה של עליה בשיעור ההתאבדויות.

הקשר בין זמינות כלי נשק לבין שיעור ההתאבדויות ידוע מזה עשרות שנים. זמינות אמצעי קטלני מהווה זרז משמעותי להתאבדויות בכלל האוכלוסייה (1) ובקרב בני נוער וגברים צעירים בפרט (9-2). התאבדות תוך שימוש בנשק חס אחראית ל- 38% מההתאבדויות באירופה (10) ול- 60-70% מההתאבדויות בארה"ב (11-13). בישראל מדובר ב-12% מההתאבדויות בגברים. בנוסף נמצא כי רוב ההתאבדויות של חיילים נעשה בירייה מנשק חס (14), (15).

מחקרים שונים הצביעו על הקשר בין פיקוח הדוק יותר על נגישות כלי נשק לבין הפחתה בשיעור התאבדויות בכלל (16-18, 4).

כפועל יוצא של ממצאים אלו, ננקטו בארץ ובעולם צעדים שונים להגבלת נגישות כלי נשק ואמצעים קטלניים.

בסקירה של מחקרים להערכת יעילות תכניות למניעת התאבדות, שנערכו בשנים 1966-2005, נמצא שתוכניות שכללו הפחתת הנגישות לאמצעי קטלני, לצד הכשרת גורמי בריאות הנפש לאיתור סימנים למצוקה ולדיכאון הפחיתו באופן משמעותי את שיעורי התמותה מהתאבדות (19) ובסקירה עדכנית סיסטמטית של העשור האחרון נמצא ע"י קבוצת חוקרים מובילה באירופה ממצא דומה (20).

בישראל התקבלו ממצאים דומים. החל מ- 2006, שונתה מדיניות נשיאת נשק בצה"ל, צומצמה נשיאת נשק בחופשה. צעד זה ביטול שינויים במערך ברה"ן בצבא הביא להפחתה של 40% במספר ההתאבדויות בצה"ל (15).

גם בקרב האוכלוסייה הכללית בישראל, הושם דגש על הפחתת זמינות אמצעי קטלני במאמצים למניעת התאבדויות. בשנים 2013-2015 התאבדות היוותה גורם המוות השני בשכיחותו בקרב בני נוער וצעירים (גילאים 15-24) ובקרב מבוגרים (גילאים 25-44). התאבדות נמצאה אחראית למותם של בין 10% ל-15% מבני גילאים אלו (21).

המשמעות הקריטית של זמינות כלי נשק קשורה למצב המנטלי בו שרוי האדם האובדני לפני מותו. מצב זה מאופיין בצמצום קוגניטיבי וקשב, המכונה "tunnel vision" (21-22). במצב מנטלי זה נדמה שהמצב המשברי בו שרוי המתאבד אינו בר פיתרון, מלבד התאבדות. כל הקשרים הבין אישיים, והמשמעויות והערכים הפנימיים מצטמצמים ומאבדים מממשותם, ואינם מהווים יותר גורם מגן מפני ההתאבדות. במצב זה, שמלווה בסערת נפש, זמינות מיידית של כלי נשק היא קטלנית. אם ניתנת שהות, וסערת הנפש שוככת מעט, ישנה אפשרות להתבהרות המחשבה, וליציאה ממצב מנטלי זה. אולם כאשר יש כלי נשק זמין, לא ניתנת השהות מצילת החיים הזו, והתוצאה היא אסון.

לאור האמור לעיל, הפחתת רף הזכאות לנשיאת נשק, שתביא איתה עליה ניכרת בזמינות כלי נשק במרחב האזרחי, מהווה לדעתנו סכנה ברורה ומשמעותית לחיים של עשרות אנשים ונשים בכל שנה, ויש לבטלה לאלתר, או להוסיף לה סייגים ומנגנוני פיקוח אפקטיביים.

מחברי המסמך:

ד"ר הדס מור-אופק - פסיכולוגית קלינית. דוקטור מטעם אוניברסיטת בר אילן בנושא "סיפורי חיים של מתאבדים – ניתוח סיפורי חיים של חיילים וחיילות שהתאבדו במהלך שירותם הצבאי".
פרופ' גיל זלצמן - יו"ר המועצה הלאומית למניעת התאבדויות, מנהל המרכז לבריאות הנפש גהה פסיכיאטר מומחה ופסיכיאטר ילדים ופרופ' מן המניין לפסיכיאטריה באוניברסיטת ת"א, הנשיא הנבחר של האקדמיה הבינלאומית לחקר האובדנות (IASR).

המועצה הלאומית למניעת אובדנות - ב- 22.12.13 התקבלה החלטת ממשלה מס' 1091 בדבר מתווה לתוכנית לאומית למניעת התאבדויות. בהחלטת הממשלה הוקמה המועצה הלאומית למניעת אובדנות ונייר זה מהווה המלצה של קונצנזוס ע"י חברי המועצה הכוללים אנשי מקצוע מדיסיפלינות שונות, אנשי אקדמיה, אנשי קופות החולים, עמותות, ונציגי משפחות שורדים ומתמודדים. חברי המועצה אישרו את המסמך לאחר דיון.

ביבליוגרפיה

1. Kelly, S. & Bunting, J. (1998). Trends in suicide in England and Wales, 1982-96 population. Trends, 92, 29-41.
2. Brent, D. A., Perper, J. A., Allman, C. J., Moritz, G. M., Wartella, M. E., & Zelenak, J. P. (1991). The presence and accessibility of firearms in the homes of adolescent suicides: A case-control study. *Journal of the American Medical Association*, *266*, 2989–2995.
3. Brent, D. A., Perper, J. A., Moritz, G., Baugher, M., Schweers, J., & Roth, C. (1993). Firearms and adolescent suicide: A community case-control study. American Journal of Diseases of Children, 147, 1066–1071.
4. Kellermann, A. L., Rivara, F. P., Somes, G., Reay, D. T., Francisco, J., Banton, J. G., et al. (1992). Suicide in the home in relation to gun ownership. New England Journal of Medicine, 327, 467–472.
5. Miller, M., Azrael, D., & Hemenway, D. (2002). Household firearm ownership and suicide rates in the United States. *Epidemiology*, *13*, 517–524.
6. Miller, M., Hemenway, D., & Azrael, D. (2004). Firearms and suicide in the northeast. Journal of Trauma, 57, 626–632.
7. Miller, M., Lippmann, S. J., Azrael, D., & Hemenway, D. (2007). Household firearm ownership and rates of suicide across the 50. Journal of Trauma, 62, 1029–1035.
8. Shenassa, E. D., Rogers, M. L., Spalding, K. L., & Roberts, M. B. (2004). Safer storage of firearms at home and risk of suicide: A study of protective factors in a nationally representative sample. Journal of Epidemiology and Community Health, 58, 841–848.
9. Sloan, J. H., Rivara, F. P., Reay, D. T., Ferris, J. A., & Kellermann, A. L. (1990). Firearm regulations and rates of suicide: A comparison of two metropolitan areas. New England Journal of Medicine, 322, 369–373.

10. Perret, G., Abudurehman, A., Perret-Catipovic, M., Flomenbaum, M., & La Harpe, R. (2006). Suicides in the young people of Geneva, Switzerland, from 1993 to 2002. Journal of Forensic Science, 51, 1169–1173.
11. Shields, L. B., Hunsaker, D. M., & Hunsaker, III, J. C. (2006). Adolescent and young adult suicide: A 10-year retrospective review of medical examiner cases. Journal of Forensic Science, 51, 874–879
12. Singh, V. D., & Lathrop, S. L. (2008). Youth suicide in New Mexico: A 26-year retrospective review. Journal of Forensic Science, 53, 703–708.
13. Ivey-Stephenson, A.Z., Crosby, A.E., Jack, S.P.D., Hailevesus, T. & Kresnow-Sedacca, M. (2017). Suicide Trends Among and Within Urbanization Levels by Sex, Race/Ethnicity, Age Group, and Mechanism of Death — United States, 2001–2015. MMWR Surveill Summ 66(18).
14. Apter, A., Bleich, A., King, R.A., Kron, S., Fluch, s., Kotler, M. & Cohen D.J. (1993). Death without warning? A clinical postmortem study of suicide in 43 Israeli adolescent males. Archives of General psychiatry, 50, 138-142.
15. Lubin, G., Werbelof, N., Halperin, D., Shmushkevitch, M. Weiser, M & Knobler, H. Y. (2010). Decrease in Suicide Rates After a Change of Policy Reducing Access to Firearms in Adolescents: A Naturalistic Epidemiological Study. Suicide and Life Threatening Behavior, 40(5), 421-424.
16. Alban, R.F., Nuño, M. Ko, A. Barmparas, G., Lewis, A.V. & Margulies, D.R. (2018). Weaker gun state laws are associated with higher rates of suicide secondary to firearms. Journal of Surgical Research, 221, 135-142.
17. Lewis, G., Hawton, K., & Jones, P. (1997). Strategies for preventing suicide. British Journal of Psychiatry, 171, 351–354.
18. Marzuk, P. M., Leon, A. C., Tardiff, K., Morgan, E. B., Stajic, M., & Mann, J. J. (1992). The effect of access to lethal methods of injury on suicide rates. Archives of General Psychiatry, 49, 451–458.

19. Mann, J. J., Apter, A., Bertolote, J., Beautrais, A., Currier, D., Haas, A., et al. (2005). Suicide prevention strategies: A systematic review. Journal of the American Medical Association, 294, 2064–2074.
20. Zalsman G, Hawton K, Wasserman D, Van Heeringen K, Arensman E, Sarchiapone M, Carli V, Hoschl C, Barzilay R, Balazs J, Purebl G, Kahn JP, Saiz PA, Bursztejn lipsicas C, Bobes J, Cozman D, Hegerl U, Zohar J. Suicide prevention strategies revisited: Ten year systematic review. Lancet Psychiatry 2016; 3:646-59
21. https://www.health.gov.il/NewsAndEvents/SpokemanMessegas/Documents/Leading_Causes_2015_2a.pdf
22. Shneidman E.S. (1990) The Commonalities of Suicide across the Life Span. In: Leenaars A.A. (eds) Life Span Perspectives of Suicide. Springer, Boston, MA. 39-52.